

*Рассматриваются пути проведения занятий с использованием ИКТ, с помощью которых будущие инженеры-педагоги эффективно усвоят учебный материал. Предложены модели их использования в учебном процессе высшего учебного заведения.*

*The article is considered the ways of learning with usage of ICT, by the instrumentality of it the future engineers-pedagogs are effectively learned. The models usage of it in learning process higher educational establishment is suggested.*

УДК 378:615.1  
ББК 74.58+52.82

Л.В. Андрійчук  
м. Вінниця, Україна

## ОРГАНІЗАЦІЯ І ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРОФІЛЮ

**Постановка проблеми.** Процеси реструктуризації та модернізації, що відбуваються в медичній галузі, зумовлюють необхідність змін у змісті професійної підготовки фахівців фармацевтичного профілю, пошуку інноваційних підходів до розвитку фармацевтичної освіти. Діяльність вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладів I-IV рівнів акредитації має спрямовуватися на професійну підготовку медичних і фармацевтичних кадрів високої кваліфікації, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до саморозвитку, неперервного вдосконалення в професійній діяльності, підготовлених до прийняття й реалізації нестандартних рішень в умовах ринкової економіки, готових нести відповідальність за результати своєї праці.

**Аналіз попередніх досліджень.** У зв'язку з бурхливим розвитком вітчизняної фармацевтичної індустрії та становленням фармацевтичного ринку проблема створення педагогічних умов якісної професійної підготовки майбутніх фармацевтів, формування їх професійної компетентності в умовах сьогодення набуває особливої актуальності. Аналіз наукових джерел свідчить що проблеми загальних питань професійної підготовки фахівця та змісту освіти присвячені роботи таких учених, як А. Алексюк та С. Вітвицька [3; 5], а педагогічні основи підготовки фахівців у системі вищої медичної та фармацевтичної освіти вивчали О. Гуменюк, Л. Кайдалова, І. Бойчук [4; 6; 7]. На основі аналізу наукової літератури видно, що проблема підготовки фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, вивчення та наукове обґрунтування педагогічних умов професійної підготовки фахівців фармації не була предметом комплексного дослідження.

**Мета статті.** Розкрити особливості організації та змісту професійної підготовки спеціалістів фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації.

**Виклад основного матеріалу.** Відповідно до статті 30 Закону України «Про освіту» підготовка молодших спеціалістів (фахівців з повною загальною середньою освітою), бакалаврів (фахівців з базовою вищою фармацевтичною освітою), спеціалістів та магістрів (фахівців з повною вищою фармацевтичною освітою) здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями (ступеневою освітою) згідно з відповідними освітньо-професійними програмами. Підготовка фахівців з повною загальною середньою, базовою та повною вищою медичною освітою проводиться заочною (стаціонарною) формою, а з базовою та повною вищою фармацевтичною освітою - заочною (стаціонарною) і заочною формами навчання [1; 2].

Вищі фармацевтичні навчальні заклади незалежно від форм власності та джерел оплати за навчання здійснюють прийом громадян для навчання згідно з потребою охорони здоров'я в межах ліцензованого обсягу на конкурсній основі відповідно до здібностей. Правила

прийому на навчання за освітньо-професійними програмами підготовки фахівців розробляються вищими фармацевтичними навчальними закладами відповідно до Умов прийому на перший курс вищих навчальних закладів України, які погоджуються з Міністерством охорони здоров'я України та затверджуються Міністерством освіти і науки України. Вищі фармацевтичні навчальні заклади, яким надано статус національних, затверджують Правила прийому самостійно.

Освітньо-професійні програми підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців з базовою та повною вищою фармацевтичною освітою відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів розробляються Центральним методичним кабінетом (центром) з вищої медичної освіти МОЗ України із залученням відомчих наукових лабораторій з підготовки медичних та фармацевтичних кадрів, кваліфікованих спеціалістів опорних кафедр вищих фармацевтичних навчальних закладів, провідних фахівців галузі і затверджуються Міністерством освіти і науки України за узгодженням з Міністерством охорони здоров'я України в установленому порядку. Вимоги до змісту і обсягу рівня освітньої та фахової підготовки визначаються в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, інших актах органів управління освітою та змінюються відповідно до рівня розвитку науки, охорони здоров'я, суспільства. Зміст освіти визначається освітньо-професійними програмами підготовки фармацевтичних фахівців певних освітньо-кваліфікаційних рівнів, структурно-логічними схемами підготовки, навчальними планами й програмами навчальних дисциплін. Освітньо-професійні програми підготовки фармацевтичних фахівців певних освітньо-кваліфікаційних рівнів уміщують у себе перелік нормативних і вибіркового навчальних дисциплін із зазначенням обсягу годин для їх вивчення та форм підсумкового контролю. Нормативна частина змісту освіти визначається відповідним державним стандартом з кожного освітньо-кваліфікаційного рівня. Вибіркові навчальні дисципліни визначаються вищим фармацевтичним навчальним закладом залежно від традицій цього закладу, досягнень провідних фармацевтичних наукових шкіл та інших навчальних закладів галузі. Вищі фармацевтичні навчальні заклади I–IV рівнів акредитації розробляють структурно-логічні схеми підготовки фахівців, робочі навчальні програми нормативних навчальних дисциплін та самостійно визначають перелік, зміст і робочі навчальні програми вибіркового навчальних дисциплін для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня згідно з освітньо-професійними програмами.

Молодший спеціаліст фармацевтичного профілю - це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі базової або повної загальної середньої освіти здобув загальнокультурну підготовку, спеціальні знання та уміння, має певний досвід їх застосування для розв'язання типових професійних завдань, передбачених для відповідних посад у галузі охорони здоров'я. Освітньо-професійна програма підготовки молодшого спеціаліста фармацевтичного профілю складається з навчальних дисциплін гуманітарного, соціально-економічного, фахового спрямування і практичної підготовки та реалізується, як правило, вищими фармацевтичними навчальними закладами I–II рівнів акредитації. Вищий фармацевтичний навчальний заклад більш високого рівня акредитації може здійснювати підготовку молодших спеціалістів фармацевтичного профілю, якщо в його складі є відповідний заклад освіти I–II рівнів акредитації або структурний підрозділ. Нормативний термін навчання на основі повної загальної середньої освіти не може перевищувати трьох років, а на основі базової загальної середньої освіти - чотирьох років.

Бакалавр фармацевтичного профілю - це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який пройшов підготовку на основі повної загальної середньої освіти і здобув поглиблені фундаментальні та професійно орієнтовані знання і уміння, має високий рівень кваліфікації, загальної культури і здатний розв'язувати професійні завдання, що передбачені для відповідних посад у галузі охорони здоров'я. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра фармацевтичного профілю забезпечує здобуття базової вищої фармацевтичної освіти за напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра на основі повної загальної середньої

освіти і складається з гуманітарних, соціально-економічних, фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін, а також практичних навичок і умінь та реалізується вищими фармацевтичними навчальними закладами II–IV рівнів акредитації. Нормативний термін навчання визначається освітньо-професійними програмами, але не може перевищувати чотирьох років, а для осіб, що мають освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста фармацевтичного профілю, зменшується на один рік. Здобуття базової вищої фармацевтичної освіти та кваліфікації бакалавра підтверджується державною атестацією після виконання відповідних освітньо-професійних програм. Особи, які успішно пройшли державну атестацію, отримують документи встановленого зразка про здобуття базової вищої фармацевтичної освіти за відповідним напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра.

Спеціаліст-провізор - це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти та базової вищої фармацевтичної освіти за напрямом підготовки здобув спеціальні знання і уміння, має певний досвід їх застосування для розв'язання складних професійних завдань, передбачених для відповідних посад галузі охорони здоров'я. Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста передбачає здобуття повної вищої фармацевтичної освіти за спеціальністю. Кваліфікація спеціаліста присвоюється після проходження спеціалізації (інтернатури). Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста за спеціальністю складається з гуманітарних, фундаментальних, соціально-економічних, професійно орієнтованих дисциплін та практичної підготовки. Програма підготовки спеціаліста в інтернатурі складається з професійно орієнтованих дисциплін і практичної підготовки. Нормативний термін навчання за спеціальністю визначається освітньо-професійними програмами, але не може бути менше ніж 5–6 років, а для осіб, що мають освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра за відповідною до напрямку підготовки спеціальністю, зменшується на один рік. Нормативний термін навчання за кваліфікацією визначається навчальними програмами за фахами підготовки, але не може бути менше ніж 1–2 роки. Здобуття повної вищої фармацевтичної освіти за спеціальністю здійснюється після виконання відповідних освітньо-професійних програм підготовки та підтверджується в період державної атестації. Кваліфікація спеціаліста з певного провізорського фаху присвоюється після виконання навчальної програми (індивідуального плану) в інтернатурі та атестації фахівців з вищою фармацевтичною освітою.

Магістр фармації - це завершений освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної вищої фармацевтичної освіти або на основі кваліфікації бакалавра здобув поглиблені загальнокультурні, соціально-правові та спеціальні знання й уміння, має досвід їх застосування в охороні здоров'я і фармації та захистив на вченій раді вищого фармацевтичного навчального закладу (факультету) магістерську роботу. Підготовка магістрів здійснюється у вищих фармацевтичних навчальних закладах IV рівня акредитації та проводиться, як правило, одночасно з підготовкою спеціалістів в інтернатурах за освітньо-професійними програмами (наукового спрямування) фахової підготовки. Підготовка магістрів фармації з окремих спеціальностей проводиться за освітньо-професійними програмами (наукового спрямування). Спеціалісти, які повністю виконали освітньо-професійні програми за фахом підготовки, захистили на вченій раді вищого фармацевтичного навчального закладу (факультету) магістерську роботу, отримують диплом магістра фармації про здобуття повної вищої освіти за спеціальністю та кваліфікації магістра [1; 2].

Основними принципами підготовки майбутніх фармацевтів, як і всіх медичних працівників, є такі: неперервність та ступеневість фармацевтичної освіти залежно від кваліфікації, що набувається, неперервність освіти досягається шляхом утворення навчально-виробничих комплексів, до складу яких входять профільні (медичні) класи загальноосвітніх шкіл, медичні ліцеї, вищі навчальні заклади I–IV рівнів акредитації, медичні установи. Ступеневість фармацевтичної освіти передбачає завершену і поступову наскрізну підготовку фахівців у галузі фармації на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні в

залежності від кваліфікації, що набувається. Динамічний характер навчання, що забезпечується постійним коригуванням змісту освіти відповідно до досягнень світової і вітчизняної науки, практики організації медичної та фармацевтичної справи та потребами розвитку сфери охорони здоров'я країни. Відкритість системи підготовки фахівця фармацевтичного профілю, що передбачає створення програм, які реалізують передові інформаційні технології навчання, сприяють запозиченню всього прогресивного в світовій і вітчизняній науці і практиці, індивідуалізації процесу навчання. Забезпечення об'єктивного контролю рівня якості підготовки фахівців фармацевтичного профілю за допомогою стандартизованих методик визначення відповідності досягнутого в результаті реалізації освітньо-професійної програми рівня знань і навичок вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики. Поєднання теорії і практики, що забезпечується на всіх рівнях підготовки медичних і фармацевтичних фахівців шляхом упровадження відповідних моделей навчання. Медичний і фармацевтичний працівники мають бути такими, що гарантує збереження медичної таємниці, коректними, гуманними, обов'язковими [2].

Освітньо-професійна програма підготовки фахівців фармацевтичного профілю включає такі цикли:

- гуманітарна і соціально-економічна підготовка (освітня та професійна орієнтація);
- природничо-наукова підготовка;
- професійна та практична підготовка.

Нормативна частина складається з циклів:

- гуманітарна і соціально-економічна підготовка;
- природничо-наукова підготовка;
- професійна підготовка;
- військова (медична) підготовка;
- практична підготовка.

Метою практичної підготовки майбутнього фармацевта є:

- закріплення теоретичних знань на основі практичного навчання;
- оволодіння сучасними методами і формами надання медичної допомоги;
- освоєння нових технологій;
- формування професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень;
- виховання потреби в систематичному оновленні своїх знань для їх практичного застосування;

- психологічна адаптація до конкретних умов фахової діяльності.

Нормативною формою державної атестації випускників вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів є стандартизований тестовий та практично-орієнтований державні іспити. Стандартизованим засобом вимірювання показників якості вищої освіти випускників вищих фармацевтичних навчальних закладів є тести об'єктивного контролю рівня освітньо-професійної підготовки фахівців та діагностичні методики, орієнтовані на виявлення якостей особи (психометричні тести). Стандартизований тестовий державний іспит - ліцензійний інтегрований іспит, що включає один, два або три тестові екзамени у відповідності до вимог освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки фахівця. Тестовим державним іспитом вимірюються показники якості фахової компоненти базової і повної вищої освіти за фармацевтичним спрямуванням та встановлюється мінімальний рівень професійної компетентності, потрібний для присвоєння кваліфікації фахівця фармацевтичного профілю. Практично-орієнтований державний іспит у майбутніх фармацевтів включає кількість екзаменів відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки фахівця. Практично-орієнтованим державним іспитом оцінюється якість вирішення типових задач діяльності фахівця в умовах, що наближені до професійної діяльності [2].

Незважаючи на перспективність ступеневої підготовки фахівців, тут виникають певні запитання. Наприклад, яким чином добирати зміст навчання для різних ступенів навчання? З яких спеціальностей відбуватиметься підготовка фахівців кожної конкретної галузі? І нарешті, якою має бути структура освітньо-професійних та освітньо-наукових програм для їх підготовки?

**Висновок.** Отже підготовку фахівців фармацевтичного профілю в Україні здійснюють за освітньо-кваліфікаційними рівнями молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста та магістра. У коледжах здійснюється підготовка молодших спеціалістів-фармацевтів та бакалаврів фармації, а навчання спеціалістів та магістрів відбувається у вищих навчальних закладах більш високого рівня акредитації. Суспільна значущість і складність професії фармацевта вимагає від нього високого рівня професійної підготовки, досконалих знань сучасної теорії та фармацевтичної практики, опанування навичками, відповідними методами фармацевтичної діяльності. Таким чином професійну підготовку фахівців фармацевтичного профілю ми розуміємо як складову системи ступеневої освіти, яка передбачає оволодіння знаннями, вміннями, навичками, визначеними в галузевому стандарті вищої освіти, необхідних майбутньому фахівцю з метою надання фармацевтичної допомоги і спрямована на максимально повноцінну професійну самореалізацію особистості, зорієнтовану на кон'юнктуру ринку.

### Література:

1. Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року № 161 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах»
2. Наказ МОЗ України від 24 лютого 2000 р. № 35 «Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування»
3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи: Курс лекцій: модульне навчання: Навч. Посібник. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с.
4. Бойчук І. Д. Науково-теоретичні основи професійної підготовки фармацевтів у коледжі / І. Д. Бойчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту: [зб. наук. праць]. – Харків, 2009. - № 9. – С. 20-24.
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник для студентів магістратури за модульно-рейтинговою системою навчання / С. С. Вітвицька. – К.: вид-во «Центр навчальної літератури». – 2006. – 164 с.
6. Гуменюк О. М. Організаційно-педагогічні умови підготовки асистента лікаря-стоматолога / О. М. Гуменюк // Нові технології навчання: [наук.-метод. зб.] – 2002. - № 32. – С. 146-154.
7. Кайдалова Л. Г. Педагогічні технології формування професійних умінь і навичок студентів вищого фармацевтичного закладу. Автор. дисерт. канд. пед. наук. Харків – 2003. – 21 с.

*У статті розглядаються особливості організації і змісту професійної підготовки фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації.*

**Ключові слова:** професійна підготовка, фахівці фармацевтичного профілю, вищі навчальні заклади.

*В статье рассматриваются особенности организации и содержания профессиональной подготовки специалистов фармацевтического профиля в высших учебных заведениях I-IV уровней аккредитации.*

**Ключевые слова:** профессиональная подготовка, специалисты фармацевтического профиля, высшие учебные заведения.

*The article deals with the organization and content of professional training of the pharmaceutical profile in higher education I-IV accreditation levels.*

**Key words:** training, specialists of the pharmaceutical profile, higher education institutions.